

1.

Olaszország ultimátuma Törökországhoz 1911. szeptember 26.⁶³

Hosszú évek sora alatt az olasz kormány soha nem szűnt meg felhívni a Porta figyelmét annak feltétlen szükségére, hogy szűnjék meg az elhanyagoltság és rend nélkülség azon állapota, melyben Törökország Tripolitániát és Kirenaikát tartotta, és hogy ezek a területek végre ugyanazon haladást élvezhessék, mint amilyen Észak-Afrika más részein elindult.⁶⁴

Ez az átalakulás, amely a közszükségletek révén előmozdítja a civilizációt, Olaszország számára a túlpartot az olasz partoktól elválasztó igen kis távolság miatt elsőrendű fontosságú létérdeket jelent.

Az olasz kormány magatartása ellenére, mely az utóbbi idők politikai kérdéseiben mindig lojális támogatásáról biztosította a birodalmi kormányt, a visszafogottság és türelmesség ellenére, melyet az olasz kormány egészen idáig tanúsított, a birodalmi kormány nem csak hogy nem vette tudomásul a Tripolitánia kapcsán kifejtett nézeteit, de ami még ennél is több, mindennemű olasz vállalkozás a fent említett térségekben állandó, a legjogosulatlanabb és legmakacsabb szisztematikus ellenzésre talált.

A birodalmi kormány, mely ugyancsak a jelenig mindennemű legitim olasz tevékenységgel szemben ellenséges fellépést tanúsított Tripolitániában és Kirenaikában, hirtelen, az utolsó órában tett lépésként a királyi kormánynak egyezmény megkötésére tett javaslatot, késznek nyilvánítva magát mindennemű, a jelenleg érvényes szerződésekkel, s ugyanígy Törökország magasabb érdekeivel és méltóságával összeegyeztethető gazdasági engedmény

⁶³ In: *Histoire de la guerre italo-turque 1911-1912. Par un témoin.* Berger-Levrault, Paris-Nancy, 1912., pp. 19-20.

⁶⁴ Giolitti emlékirataiban a Tripolitániában és Kirenaikában uralkodó áldatlan állapotokat hangsúlyozva kiemeli, hogy Bengáziban pl. Közép-Afrikából érkező rabszolga-kereskedelem is folyt a törökök alatt.

megadására.⁶⁵

A királyi kormány azonban a jelen órában nem hisz tovább abban, hogy olyan hasonló tárgyalásokba bocsátkozzon, melyek múltbeli tapasztalata megmutatta azok hasztalanságát, s melyek távol állnak attól, hogy a jövőre nézve garanciát jelentsenek, és sűrűlódások és konfliktusok állandó sorozatát idéznék csak elő.

Ezen kívül azon információk, melyeket a királyi kormány tripolitániai és kirenaikai konzuli ügynökeiktől kap, a helyzetet az olasz alattvalók ellen megnyilvánuló agitáció miatt szélsőségesen súlyosnak mutatják, melyet több mint nyilvánvaló módon a tisztségviselők és a hatóság egyéb szervei provokálnak.⁶⁶

Ez az agitáció nem csupán az olasz állampolgárok számára jelent fenyegető veszélyt, de minden egyéb nemzetiségű idegenre is, akik jogosan nyugtalanodva és aggódva saját biztonságukért megkezdték behajózásukat, késedelem nélkül elhagyván Tripolitániát.

Az oszmán katonai szállítmányok Tripolitániába való érkezése, melyek küldése kapcsán a királyi kormány nem mulasztotta el előzetesen felhívni az oszmán kormány figyelmét annak komoly következményeire, csak súlyosbitani képes a helyzetet, s azt a feltétlen és szigorú kötelezettséget szabja a királyi kormány elé, hogy megelőzze az ebből fakadó veszélyeket.⁶⁷

Az olasz kormány, mely elengedhetetlenül kényszerítve látja magát arra, hogy gondoskodjon saját érdekeinek és méltóságának megvédéséről, elhatározta Tripolitánia és Kirenaika katonai megszállásának előkészítését.

Ez az egyetlen megoldás, mellyel Olaszország élhet, s a királyi kormány azt várja, hogy következőképpen a birodalmi kormány olyan utasításokat adjon ki, hogy a helyszínen levő oszmán képviselők részéről semmilyen ellenállásra ne akadjon, s a lépések, melyek ennek

⁶⁵ Ez a szeptember 25-ei olasz jegyzékre adott török válaszbán fogalmazódott meg. (ld. fentebb).

⁶⁶ Olaszország itteni konzuljai azt is jelzik, hogy vannak Észak-Afrikában olyan erők, melyek harc esetén szívesen működnének együtt az olaszokkal, ugyanakkor azt is hangsúlyozzák, hogy támadás esetén nagy helyi ellenállásra is számítani kell.

⁶⁷ Utalás a *Der-na* hadihajóra és annak szállítmányára.

szükséges következményei, bonyodalom nélkül kerülhessenek kivitelezésre.

A két kormány közt utólagos megegyezésre kerül sor az ebből fakadó végleges helyzet rendezése érdekében.

A konstantinápolyi királyi követségnek utasítása van, hogy e tárgyban az oszmán kormány részéről a jelen dokumentumnak a Portánál történt bemutatását követő huszonnég órában belül határozott választ követeljen.

Ennek hiányában az olasz kormány szükségét látja a megszállás biztosítása érdekében elrendelt lépések azonnali megvalósításának előmozdítására.

Szíveskedjék hozzátenni, hogy a Porta választ velünk a fent említett huszonnég órában belül Törökország római követségének közvetítője révén is tudatni köteles.⁶⁸

San Giuliano

⁶⁸ Ez nyilvánvalóan a konstantinápolyi olasz nagykövetnek szóló utasítás.